

Piiskaniskuvamma (whiplash, niskan retkahdusvamma)

Lääkärikirja Duodecim

2.5.2022

Yleislääketieteen erikoislääkäri Osmo Saarelna

- Syyt ja oireet
- Milloin hoitoon
- Kirjallisuutta

Syyt ja oireet

Piiskaniskuvammalla tarkoitetaan kiihtyvyyshidastuvuusmekanismilla niskaan suuntautuneen energian synnyttämää vammaa. Syynä on usein auton peräänajo- tai kylkikolari, mutta piiskaniskuvamma voi seurata myös esimerkiksi matalaan veteen sukeltamisesta. Äkillinen pysähtyminen jopa vain 15 kilometrin tuntivauhdista riittää aiheuttamaan retkahdusvamman.

Vamman seurauksena yleisimmin oireina voi olla niskan kipua ja liikerajoitusta. Kipu voi ulottua lannerankaan asti. Lisäksi voi olla hyvin monenlaisia muita oireita, kuten huimausta, kömpelyyttä, keskittymisvaikeuksia, nielemisvaikeutta ja korvien soimista. Piiskaniskuvamman yhteydessä voi syntyä vaurioita luiden tai pehmytkudoksiin, mutta nämä eivät ole nähtävissä esimerkiksi kuvantamistutkimuksissa. Lihasten ja nivelkapselien hermopäätteet voivat kuitenkin herkistyä kivulle ilman, että selvää kudolvauriota on osoitettavissa

Suurin osa piiskaniskuvammoista paranee nopeasti ja täydellisesti, mutta osalla saattaa paraneminen pitkittyä kuukausiakin kestäväksi. Pitkittyneen piiskaniskuvamaan liittyvän oireyhtymän arvellaan kehittyvän kudolvauriosta ja siihen syntyvästä tulehdusreaktiosta sekä kivulle herkistymisestä. Lähes 10 %:lla on vaivoja vielä vuoden päästä vammasta.

Milloin hoitoon

Niskaa ja päätä retkauttaneen vamman jälkeen on syytä hakeutua lääkärin tutkittavaksi, mikäli niskassa esiintyy kipua ja liikearkuutta, käsissä on puutumista tai tuntohäiriöitä tai tuntuu muita arkista elämää haittaavia oireita. Jos vammaan liittyy pistelyä tai puutumista jossakin päin kehoa tai kyvyttömyyttä liikuttaa jotakin kehon osaa, hoitoon on hakeuduttava välittömästi ja siirtäminen tutkimuspaikkaan on tehtävä varoen ja kaularankaa liikuttamatta. Alustavan tutkimuksen perusteella harkitaan mahdollisten tarkempien kaularangan röntgen- tai magneettitutkimusten tarve.

Kun merkkejä hoitoa vaativasta nikamavauriosta ei ole, piiskaniskuvamman paranemista edesauttaa mahdollisimman nopea paluu normaaleihin arkielämän rutiineihin. Kipua ja särkyä voi hoitaa tulehduskipulääkkeillä, ja myös varovaisesta fysikaalisesta tai manipulaatiohoidosta voi olla apua. Sen sijaan niskan tukikaulureista tai [akupunktuurista](#) ei ole osoitettu olevan hyötyä. Joissakin tapauksissa nikamien välinivelten puuduttaminen saattaa auttaa kipuoireen lievittämistä. Vaivan pitkittyessä saatetaan tarvita laaja-alaista toimintakykyä palauttavaa kuntoutusta ja ohjausta.